

Пасінович І.І.

к.е.н, доцент,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4899-7498>

Гутак В.М.

аспірант кафедри
менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: 0009-0000-8748-181X

Перетятко Л.А.,

к.е.н, доцент,
доцент кафедри права та менеджменту у сфері
цивільного захисту факультету пожежної та техногенної безпеки Львівського
державного університету безпеки життєдіяльності
ORCID 0000-0002-7383-8045

НЕСТАБІЛЬНІСТЬ СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЯК ФАКТОР ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

© Пасінович І.І., Гутак В.М., Перетятко Л.А., 2024

У статті досліджено теоретичні аспекти ризику підприємства, який є наслідком нестабільності середовища функціонування. Узагальнено елементи ризику, у тому числі й фінансового. Наведено основні види зовнішніх і внутрішніх фінансових ризиків та вказано, як їх наслідки відображаються у фінансовій звітності підприємства. Розмежовано поняття економічного і фінансового ризику, виходячи із визначених в НП(С)БО 1 видів діяльності підприємства. Автори дійшли висновку, що фінансовий ризик може бути як похідним від ризику економічного чи інвестиційного, так і самостійним видом ризику, який виникає при здійсненні підприємством фінансової діяльності. Акцентовано, що нестабільність середовища функціонування призводить до проявів небезпеки, до яких віднесено невизначеність, непевність, загрозу і випадковість.

Ключові слова: невизначеність, ризик, економічний ризик, фінансовий ризик, види діяльності підприємства

Pasinovych I., Hutak V.

Lviv Polytechnic National University

Peretiatko L.

Lviv State University of Life Safety

INSTABILITY OF THE OPERATING ENVIRONMENT AS A FACTOR OF FINANCIAL RISKS FOR THE ENTERPRISE

© Iryna Pasinovych, Vasyl Hutak, Liubov Peretiatko

The article examines the theoretical aspects of enterprise risk, which is a consequence of the instability of the operating environment. Elements of risk, including financial risk, are

summarized. The main types of external and internal financial risks are given and it is indicated how their consequences are reflected in the financial statements of the enterprise. The concept of economic and financial risk is delineated, based on the types of enterprise activity defined in NP(S)BO 1. The authors came to the conclusion that financial risk can be both a derivative of economic or investment risk, and an independent type of risk that arises when an enterprise carries out financial activities. It is emphasized that the instability of the functioning environment leads to manifestations of danger, which include uncertainty, uncertainty, threat and randomness.

Key words: uncertainty, risk, economic risk, financial risk, types of enterprise activity

Постановка проблеми

Фінансові ризики супроводжують підприємство з моменту його створення і впродовж функціонування. Категорія фінансового ризику і ризику загалом пов'язана із багатьма іншими, як от невизначеність, загроза, нестабільність та ін. Всі вони є характеристикою середовища функціонування, яке стає все більш турбулентне і складне. Підприємство, як відкрита система не може не піддаватися впливу зовнішнього середовища, тож подальші дослідження ризику, зокрема в контексті забезпечення фінансової безпеки, мають сенс.

Актуальність дослідження

Ризик в економіці ринкового типу є таким же звичним явищем, як і орієнтація на отримання прибутку чи конкуренція. Будь-яка підприємницька діяльність супроводжується ризиком, оскільки мінливість зовнішніх умов господарювання може нівелювати позитивні очікування і результати, особливо якщо має місце низький рівень кваліфікації менеджерів.

Тому категорія ризику є об'єктом наукових досліджень багато років. Науковці і практики не припиняють дослідження ризику, оскільки ризик є похідною від нестабільності середовища функціонування підприємства, насамперед зовнішнього. А оскільки зовнішнє середовище перебуває в постійних трансформаціях, його нестабільність і малопрогнозованість лише посилюються, то дослідження ризику у різних проявах та механізмів його нейтралізації будуть тривати.

Відповідно є потреба у дослідженні природи фінансових ризиків підприємств, джерелом яких є нестабільність середовища функціонування, з тим, щоб мати можливість їх передбачати, ідентифікувати і нейтралізувати. В протилежному випадку підприємства зазнаватимуть фінансових втрат і збитків, що може загрожувати їх існуванню.

Формування мети і цілей статті

Метою статті є розвиток теоретичних положень питань сутності поняття «фінансового ризику» в контексті зростаючої нестабільності середовища функціонування підприємства.

Цілями дослідження є виокремити елементи фінансового ризику, розмежувати економічний і фінансовий ризик підприємства відповідно до визначених видів його діяльності, конкретизувати прояви небезпеки, які зумовлюються нестабільністю середовища функціонування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідженню середовища функціонування підприємства у різних контекстах присвячено багато наукових праць. Зовнішнє середовище описується найчастіше з позицій стратегічного менеджменту (Дзюба С.Г., Гайдай І.Ю., Шершньова З.Є., Шмиргун Л.Г., Василенко В.А. та ін.) чи маркетингу (напр., Примак Т.О.). Запухляк І.Б. досліджував нестабільність середовища функціонування підприємства в контексті його розвитку. Він виділив такі характеристики зовнішнього середовища, як складність, мінливість, взаємозалежність та невизначеність [1]. Значно менше є досліджень середовища функціонування в контексті ризику для підприємства, зокрема фінансового. У той же час саме нестабільність середовища є постійним фактором ризику. Науковці, які розглядають

теоретичні засади фінансового ризику, неодмінно зазначають його зв'язок із нестабільністю середовища функціонування.

Фінансовий ризик досліджували багато науковців, серед них Лактіонова О.А., Вознюк Г.Л., Литовченко О.Ю. Наприклад, Нечипоренко А.В. (2023) не лише розглянув підходи щодо визначення поняття «фінансовий ризик» та систематизував фактори фінансових ризиків підприємства, а й запропонував концептуальні засади управління фінансовими ризиками підприємства в системі його фінансової безпеки [2]. Опанасенко А.І., Мягких І.М. особливу увагу приділили методам та особливості управління фінансовим ризиком підприємства в системі фінансового ризик-менеджменту [3].

Однак ризик настільки багатопланове явище, що залишається чимало питань, які потребують глибшого дослідження, серед них – розмежування економічного і фінансового ризиків, конкретизація проявів невизначеності, удосконалення системи управління фінансовими ризиками.

Виклад основного матеріалу

Як зазначено у Методичному посібнику, підготовленому фахівцями Міністерства фінансів України, «ми живемо у світі, що постійно змінюється, та швидкість цих змін постійно зростає. В свою чергу, такі зміни несуть з собою невизначеність, що може принести як нові можливості, так й ризики» [4]. Тут же наводиться загальне визначення ризику, яке міститься в Оксфордському словнику англійської мови – «це ситуація, пов'язана з небезпекою; ймовірність (можливість) того, що станеться щось неприємне». Отже, традиційно ризик пов'язується з негативними наслідками.

Проблема ризику притаманна усім суб'єктам господарювання, які діють в умовах ринкової економіки. Костирко Р.А. визначає ризик як загрозу того, що підприємець понесе втрати у вигляді додаткових витрат або одержить доходи нижчі за ті, на він розраховував [5, с. 631]. Коли мова йде про фінансову безпеку підприємства особливу увагу слід приділяти категорії фінансових ризиків.

Диба М.І. визначає фінансовий ризик як вид ризику, який виникає у фінансово-економічній діяльності суб'єкта, коли причинно-наслідковий результат або заходи його досягнення відрізняються від встановлених цілей та планових норм, а отримані відхилення мають вартісний характер. Автор виділяє такі особливості фінансового ризику:

- 1) він неодмінно впливає на рух фінансових потоків та зміну структури фінансових активів підприємства. Тобто в результаті виникнення будь-якого виду економічного ризику неминуче призведе до появи фінансових ризиків;
- 2) він виникає на усіх без винятку етапах виробничо-господарської діяльності підприємства;
- 3) не тільки спричиняє негативні наслідки, а й дає змогу отримати додаткові позитивні результати [6, с. 24]. Тобто можна виділити два типи ризиків: ризик-негатив і ризик позитив.

Оскільки фінансовий ризик позначається на фінансових потоках, фінансових активах і фінансових ресурсах загалом, то до його особливостей можна віднести вимірюваність прояву. Вплив цього виду ризику для підприємства має конкретні параметри. Оцінити його розмір можна, наприклад, за показниками фінансової звітності, яка подає інформацію про величину і склад активів, власного капіталу, зобов'язань, фінансових результатів, грошових потоків. У зв'язку з цим зростає актуальність аналізування показників фінансової звітності та їх прогнозування з урахуванням тенденцій, які мають місце в середовищі функціонування.

Основні види фінансових ризиків, які генеруються нестабільністю середовища підприємства відображено на рис. 1. Ці ризики об'єднані у дві групи: зовнішні (пов'язані із середовищем непрямої дії, не залежать від підприємства, потребують моніторингу і прогнозування) та внутрішні (частково залежать від управлінських рішень менеджерів підприємства, а частково – від конкретних суб'єктів середовища прямого впливу).

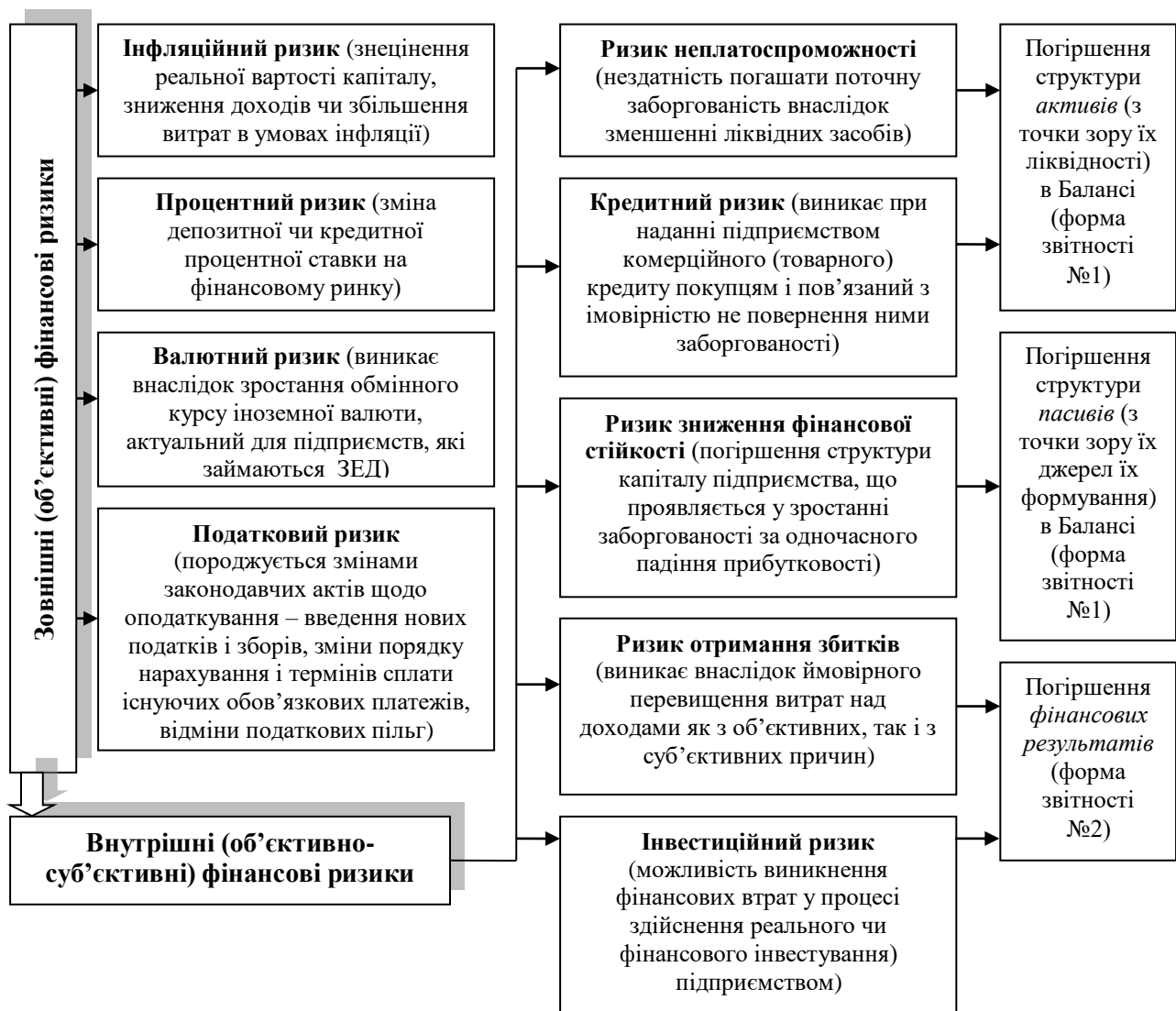

Рис. 1. Зовнішні і внутрішні фінансові ризики підприємства та їх відображення у фінансовій звітності

Джерело: Авторська розробка

Одні з наведених видів фінансових ризиків впливають на підприємство і повинні бути предметом постійного моніторингу відповідних менеджерів (інфляційний, процентний, валютний, податковий), інші (зниження фінансової стійкості, втрати платоспроможності, кредитний ризик) – проявляються як негативний наслідок непрофесійних чи нераціональних рішень менеджера чи підприємця, або як несумлінні дії контрагентів. Саме тому ми їх визначаємо, як об'єктивно-суб'єктивні.

Фінансовий ризик проявляється в діяльності підприємства в наступному:

- 1) розбалансованість грошових потоків – тривале перевищення обсягів витрачання грошових коштів над їх надходженнями (в операційній діяльності). Внаслідок цього підприємство відчуває дефіцит платіжних засобів і виникає ризик ліквідності;
- 2) перевищення витрат над доходами, що веде до погіршення фінансових результатів, зниження рентабельності діяльності.

І перше, і друге, виснажує фінансові ресурси підприємства, найчастіше призводить до зростання заборгованості. У результаті актуалізується ризик втрати фінансової стійкості і підприємство перебуває у стані, коли є надчутливим до будь-яких зовнішніх негативних чинників, які можуть стати для нього фатальними.

Узагальнивши праці, що стосуються ризиків, можемо виокремити такі елементи ризику, у тому числі й фінансового:

1. *Об'єкт фінансового ризику* – це фінансова система певного рівня (напр., держави, підприємства), умови діяльності якої неможливо оцінити повною мірою внаслідок невизначеності умов її функціонування; це те, на що впливає джерело ризику. Конкретизуючи об'єкт фінансового ризику, Васильєва Т., Леонов С., зазначають, що ним зазвичай виступає матеріальний об'єкт (майно або фінансові ресурси) чи майновий інтерес (нематеріальна властивість об'єкта, наприклад, прибуток) [7].

2. *Суб'єкт фінансового ризику* – це фізична чи юридична особа (конкретніше – менеджер підприємства), яка зацікавлена в успішних фінансових результатах діяльності та приймає, переважно на альтернативних засадах, управлінські рішення стосовно об'єкта ризику. Ним може бути, наприклад, топ-менеджер, фінансовий менеджер чи ризик-менеджер.

3. *Фактори фінансового ризику* – загальне поняття, яке означає причини або рушійні сили, які породжують ризиковані процеси. Саме нестабільність і малопрогнозованість зовнішнього середовища функціонування є постійним фактором ризику для підприємства.

4. *Джерела фінансового ризику* – це конкретні складові елементи факторів, які обумовлюють можливість втрат; це події, процеси та явища, які викликають невизначеність фінансової ситуації на ринку і породжують ризики. Джерелами фінансового ризику можуть бути погіршення ситуації на фінансовому ринку, зміна податкової політики, девальвація національної валюти, пришвидшення темпів інфляції тощо.

Джерела ризиків несуть у собі загрозу виникнення втрат. Тут важливо акцентувати на тому, що джерела фінансового ризику можуть також означати шанс отримання додаткових вигод порівняно з ситуацією відмови від ризику [7]. Однак це насамперед стосується фінансових установ, для яких фінансова діяльність є основним видом діяльності (наприклад, вони інвестують у цінні папери). У цьому випадку прийняття високого фінансового ризику компенсуватиметься високими прибутками. Підприємства ж реального сектору економіки повинні досліджувати й ідентифікувати джерела ризику з метою уникнення втрат і збитків.

5. *Причиною ризику* є конкретна подія чи ситуація, ймовірність реалізації яких можна визначити, а ось час та місце їх виникнення точно визначити неможливо. Вони обумовлена специфікою ринкових відносин, впливом зовнішніх факторів (навколишнього середовища) та внутрішніх (в т.ч. суб'єктивних особливостей осіб, що приймають рішення). По суті причина ризику є конкретизованим вираженням джерела ризику.

6. *Наслідки реалізації ризику* – це результат реалізації загрози або шансу. У результаті реалізації загрози підприємство може понести втрати (матеріальні, фінансові) або отримати збитки (перевищення витрат над доходами). Внаслідок використання шансу підприємство, навпаки, отримує додаткові доходи і покращує фінансові показники.

7. *Наслідки уникнення ризику* – збережені ресурси і фінансові результати, або втрата додаткової фінансової вигоди (у сфері фінансової діяльності).

Балджи М.Д. виділяє також *ситуацію ризику* – це поєднання, сукупність різних обставин і умов, що створюють певну обстановку для того чи іншого виду діяльності; саме сукупність умов і обставин створюють ризикову ситуацію і виступають причинами ризику [8].

З'ясуємо взаємозалежність між економічним і фінансовим ризиком. Наприклад, Балджи М.Д. не розмежовує економічний і фінансовий ризик. Він трактує ризик економічний як вид ризику, який виникає при будь-яких випадках підприємницької діяльності, спрямованих на одержання прибутку і пов'язаних з виробництвом продукції, реалізацією товарів, наданням послуг, виконанням робіт; товарно-грошовими і фінансовими операціями; комерцією, а також реалізацією науково-технічних проєктів [с. 14]. Дане визначення, на нашу думку, краще ілюструє підприємницький ризик.

Інші науковці стверджують, що фінансовий ризик є похідним від ризику економічного [5;6]. На нашу думку це справедливо, якщо стосується операційної діяльності підприємства. Якщо мова йде про фінансову діяльність, то фінансовий ризик є самостійним видом ризику із притаманними йому механізмами управління та нейтралізації. Види діяльності підприємства визначені в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні

вимоги до фінансової звітності» [9] – це операційна, інвестиційна та фінансова діяльність. На рис. 2. наведено види ризиків, які проявляються у певному виді діяльності підприємства.

Рис. 2. Види ризику, які виникають у різних видах діяльності підприємства
Джерело: Авторська розробка

Якщо операційною діяльністю підприємства генеруються економічні ризики, то це знайде відображення у його фінансових показниках. Це пояснюється тим, що всі господарські операції знаходять своє відображення у грошових потоках, тобто пов'язані з надходженнями і виплатами коштів, а також з доходами або витратами підприємства. Наприклад, погіршення фінансового стану покупців продукції позначається на дебіторській заборгованості підприємства (вона зростає), і може виникнути ризик ліквідності (неплатоспроможності). Інфляційний ризик спричиняє здорожчання ресурсів, збільшує витрати порівняно із запланованою величиною і негативно впливає на прибутки.

Оскільки інвестиційна діяльність може передбачати вкладення коштів в основні засоби (реальні інвестиції) або цінні папери (фінансові інвестиції), то цей вид діяльності може генерувати як економічні, так і фінансові ризики. Вони об'єднані терміном інвестиційного ризику – це ймовірність виникнення непередбачених фінансових витрат (зниження або повна втрата прибутку, витрати капіталу тощо) в ситуації невизначеності інвестиційної діяльності [8, с. 43]. Наприклад, при плануванні придбання імпортного обладнання підприємство може стикатися з валютним ризиком, при якому воно у випадку зростання курсу іноземної валюти понесе додаткові витрати (фінансовий ризик). При інвестуванні в акції інших підприємств, підприємство ризикує понести витрати у випадку падіння їх реального курсу (фінансовий ризик).

Щодо фінансової діяльності підприємства, то її основне завдання полягає в мобілізації капіталу для фінансування інвестиційної діяльності та фінансовим забезпеченням операційної діяльності. Фінансова діяльність найбільш чутлива до процентних ризиків, а також інфляційних та податкових. Наслідками їх реалізації можуть бути погіршення структури зобов'язань та втрата фінансової стійкості.

Таким чином, фінансові ризики можуть бути як окремим видом ризику, якщо вони виникають у сфері фінансової діяльності підприємства (наприклад, внаслідок подорожчання

банківських кредитів), або бути похідними від економічного чи інвестиційного ризику.

Ключовою характеристикою ризику є *небезпека*, без неї ризик неможливий. Небезпека означає потенційну загрозу виникнення збитків або іншої форми реалізації ризику, обумовлена специфікою об'єкта, особливостями ризикової ситуації і природою зазначеної шкоди. [7]. Небезпека породжується мінливістю зовнішнього середовища, адже стабільних умовах для підприємства успіх, фінансові результати та досягнення поставлених цілей і завдань визначатимуться кваліфікацією і фаховістю менеджерів і виконавців.

До рівнів нестабільності середовища по відношенню до конкретного підприємства Запужляк І.Б. відносить такі: стабільне, відносно стабільне, відносно нестабільне, нестабільне, високо нестабільне [1]. Очевидно, що і ймовірність настання ризику теж корелюється із цими рівнями. Також автор виділяє різні ступені взаємозалежності підприємства та нестабільності середовища його функціонування – низьку, середню, високу і ситуативну. Також зрозуміло, чим більш залежне підприємство від певних чинників зовнішнього середовища (напр., від цін на енергоносії, доступності ресурсів, вартості кредитів), тим ймовірніший ризик.

Небезпеки для підприємства, які викликані нестабільністю середовища функціонування, можуть проявлятися як невизначеність, непевність, загроза і випадковість (рис. 3). Всі вони потенційно можуть бути джерелом економічного чи фінансового ризику.

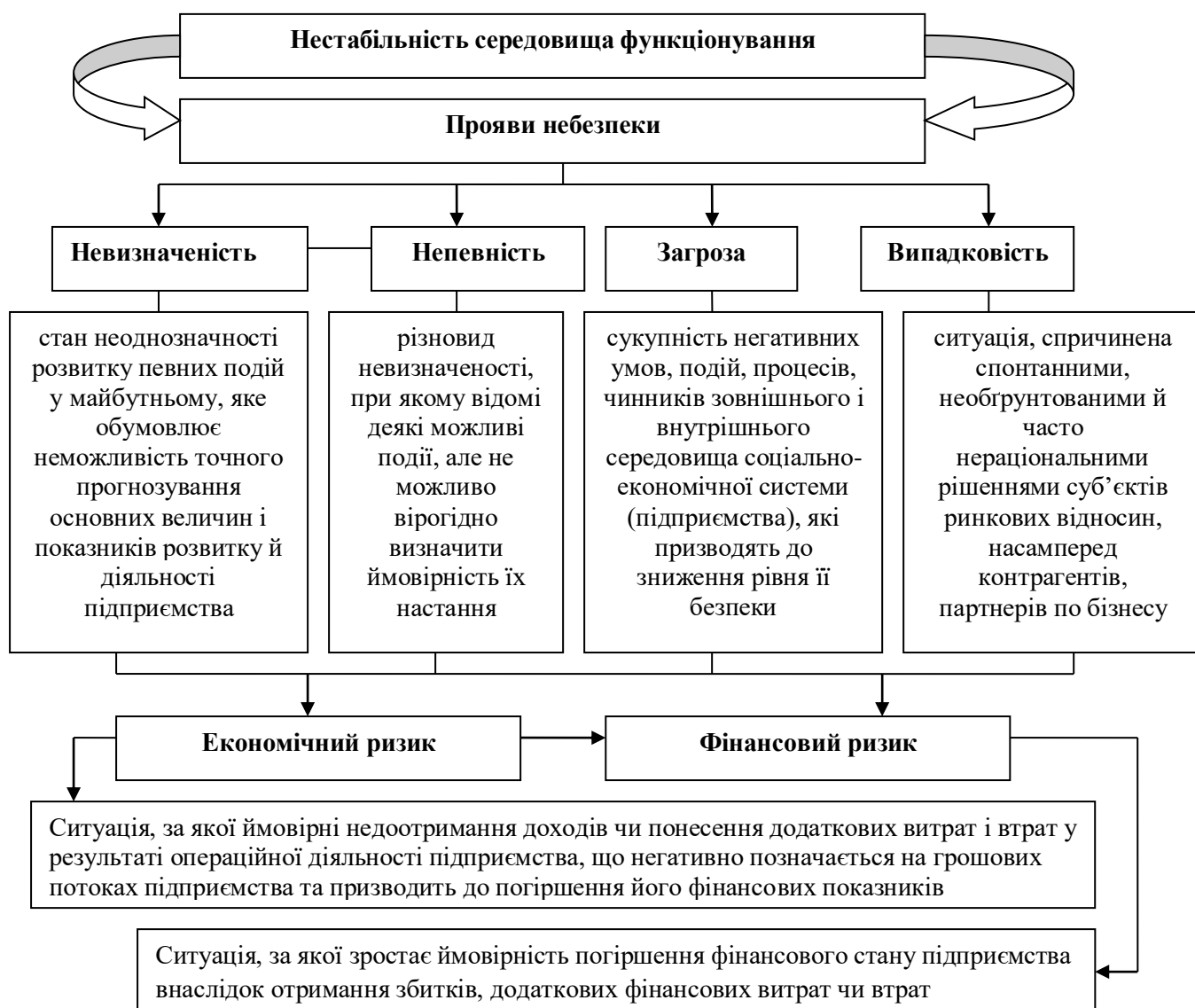

Рис. 3. Прояви небезпеки, породжені нестабільністю середовища функціонування
Джерело: Авторська розробка

Всі наведені категорії є взаємопов'язаними і взаємообумовленими. Нестабільність середовища функціонування породжує небезпеку для підприємства, яка може проявлятися як невизначеність, непевність, загроза та випадковість. Кожен із цих проявів може стати причиною ситуації ризику.

Як зазначає Нечипоренко А.В, фінансові ризики ґрунтуються на об'єктивній невизначеності зовнішнього середовища, обумовленої політичними, економічними, соціальними та іншими факторами макроекономічного впливу, в якому функціонує підприємницька структура [2]. Тобто ризик є результатом впливу невизначеності на досягнення поставлених цілей. Цілі можуть стосуватися як діяльності підприємства загалом, так і здійснення конкретної господарської чи фінансової операції. У загальному сенсі «невизначеність» означає неможливість оцінки майбутнього розвитку подій як з точки зору ймовірності їх реалізації, так і з точки зору видів їх прояву. Невизначеність має постійний та об'єктивний характер незалежно від того, береться вона до уваги чи ігнорується. В економічній сфері невизначеність пов'язана з обмеженістю інформаційного ресурсу та означає недостатність інформації про умови, у яких буде здійснюватися економічна діяльність чи реалізовуватися проект [7]. Проявом невизначеності є непевність, яка означає сумнів у розвитку подій й очікуваних результатах. Найбільш небезпечним є стан загрози, коли стають очевидними негативні умови, явища чи процеси, які потребують реагування, щоб нівелювати їх негативні впливи. Не можна відкидати і випадковість, яка означає не прогнозований збіг обставин. Випадковість може мати суб'єктивний характер (рішення суб'єктів ринкових відносин) і об'єктивний (випадковість подій).

Наведені прояви небезпеки (крім випадковості) повинні усвідомлюватися менеджерами підприємства, і стати елементом системи управління ризиками. Результатом ефективного управління фінансовими ризиками буде фінансова безпека підприємства. Наприклад, у пропонованій Томашук І.В., Томашук І.О програмі управління фінансовими ризиками підприємства чітко простежується направленість на забезпечення його фінансової безпеки [10]. Для уникнення втрат і зменшення інших негативних наслідків реалізації ризику операційні і фінансові менеджери підприємства повинні працювати у тісній співпраці, комунікувати і узгоджувати важливі рішення.

Перспективи подальших досліджень

Подальші дослідження у сфері фінансових ризиків в контексті нестабільності середовища функціонування будуть здійснюватися в напрямі обґрунтування дієвих механізмів управління ризиками з метою забезпечення фінансової безпеки. Важливо розробити механізми ідентифікації проявів небезпеки та запобігання негативним наслідкам реалізації ризику.

Висновки

Поняття ризику надзвичайно багатопланове, пов'язане з багатьма іншими категоріями і трактується науковцями по-різному. В науковій і навчально-методичній літературі спостерігається два підходи: фінансовий ризик є складовою або наслідком ризику економічного. Нами запропонований підхід, згідно якого ризики поділяються на види в залежності від видів діяльності підприємства (операційна, інвестиційна, фінансова), які передбачені НП(С)БО 1. Відповідно до цього фінансовий ризик може бути як похідним від ризику економічного чи інвестиційного, або окремим видом ризику, якщо він виникає у сфері фінансової діяльності підприємства. Нестабільність середовища функціонування є фактором ризику для підприємства. Вона спричиняє небезпеку, яка проявляється як невизначеність, непевність, загроза чи випадковість. Для того, щоб підприємство перебувало у фінансовій безпеці, необхідно цілеспрямовано і системно управляти ризиками.

Список літератури

1. Запукхляк І.Б. Розвиток підприємства та нестабільність середовища: взаємозв'язок та взаємозалежність. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 13. Частина 1. 2015. С. 87-89.
2. Нечипоренко А. В. Особливості управління фінансовими ризиками підприємства в умовах трансформаційних змін. *Економічний вісник університету*. Вип. №56. 2023. С. 200-206.
3. Опанасенко А.І., Мягких І.М. Фінансові ризики підприємства та управління ними. *IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми інноваційного розвитку кластерного підприємництва в Україні»*. 2019. С. 46-51.
4. Методичний посібник щодо аспектів управління ризиками, як складової системи внутрішнього контролю у розпорядника бюджетних коштів. Міністерство фінансів України. Київ, 2022. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4_%203%20%D0%9C%D0%B5%D1.pdf
5. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз : Навч. посібник. Х. : Фактор, 2007. 784 с.
6. Диба Н.І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. *Видавництво Львівської політехніки*. 2008. С. 22-28. URL : https://vlp.com.ua/files/04_28.pdf
7. Економічний ризик: методи оцінки та управління : навч. посібник / [Т.А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.] ; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 208 с.
8. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навч. посіб. Харків: Промарт, 2015. 300 с.
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджене Наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17>
10. Томашук І.В., Томашук І.О. Управління фінансовими ризиками як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. Вип. 39. 2022.

Referens

1. Zapukhlyak I.B. (2015). Rozvytok pidpryyemstva ta nestabil'nist' seredovyshcha: vzayemozv'yazok ta vzayemozalezhnist' [Enterprise development and environmental instability: relationship and interdependence]. *Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*. Vypusk 13. Chastyna 1. P. 87-89.
2. Nechyporenko A. V. (2023). Osoblyvosti upravlinnya finansovymy ryzykamy pidpryyemstva v umovakh transformatsiynykh zmin [Peculiarities of financial risk management of the enterprise in conditions of transformational changes]. *Ekonomichnyy visnyk universytetu*. Vyp. №56. P. 200-206. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2023-56-200-206>
3. Opanasenko A.I., Myahkykh I.M. (2019). Finansovi ryzyky pidpryyemstva ta upravlinnya nymy [Financial risks of the enterprise and their management]. *IV Vseukrayins'ka naukovo-praktychna konferentsiya «Aktual'ni problemy innovatsiynoho rozvytku klasternoho pidpryyemnytstva v Ukrayini»*. P. 46-51.
4. Metodychnyy posibnyk shchodo aspektiv upravlinnya ryzykamy, yak skladovoyi systemy vnutrishn'oho kontrolyu u rozporyadnyka byudzhethnykh koshtiv. (2022). *Ministerstvo finansiv Ukrayiny*. Kyiv. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4_%203%20%D0%9C%D0%B5%D1.pdf
5. Kostyrko R.O. (2008). Finansovyy analiz : [Financial analysis]. Kharkiv, Faktor, Ukraine. 784 p.
6. Dyba N.I. (2008). Sut' ta vydy finansovykh ryzykiv u systemi ryzyk-menedzhmentu pidpryyemstva [The essence and types of financial risks in the enterprise's risk management system]. *Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniki*. URL : https://vlp.com.ua/files/04_28.pdf
7. Vasyl'yeva T.A., Lyeonov S.V. (2015). Ekonomichnyy ryzyk: metody otsinky ta upravlinnya [Economic risk: assessment and management methods]. Sumy, UABS NBU, Ukraine.

8. Baldzhy M.D. (2015). Ekonomichnyy ryzyk ta metody yoho vymiryuvannya [Economic risk and methods of its measurement] : Kharkiv, Promart. Ukraine 300 p.
9. Natsional'ne polozhennya (standart) bukhhalters'koho obliku 1 «Zahal'ni vymohy do finansovoyi zvitnosti». Zatverdzhene Nakazom Ministerstva finansiv Ukrayiny 07.02.2013 № 73. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17>. Kyiv. Ukraine.
10. Tomashuk I.V., Tomashuk I.O. (2022). Financial risk management as a component of ensuring the sustainable functioning of an economic entity [Financial risk management as a component of ensuring the sustainable functioning of an economic entity]. *Economy and society*. Vol. 39. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64>